

Det østjyske bybånd – et værkstedsområde for KOD, biomasse og biogas som motor for øget økologisk omlægning og højværdiproduktion

Bedre adgang for økologiske landmænd til næringsstoffer fra organiske rest- og affaldsprodukter og på længere sigt også fra spildevand, er en forudsætning for vækst i den økologiske produktion, men også en naturlig og oplagt vej til en mere bæredygtig og miljørigtig produktion af lokalt producerede økologiske fødevarer og fodermidler. Derfor er det primære formål med Østjysk Recirkulerings-initiativ at sikre, at ressourcerne fra kildesorteret organisk dagrenovation (KOD) prioriteres som økologisk næringsstofressource, der kan danne grundlag for omlægning og større økologisk fødevarerproduktion i Østjylland.

Målene er:

- At sikre optimal udnyttelse af ressourcerne i kildesorteret organisk dagrenovation (KOD), dvs. at udsorteret organisk affald forarbejdes, håndteres og anvendes i lokale biogasanlæg (nye eller eksisterende), der primært leverer til økologiske landmænd.
- At identificere og samle relevante interessenter om recirkulering og mulig biogasproduktion i Østjylland.
- At realisere potentialet for samarbejde om mobilisering af biomasseressourcer mellem kommuner, forsynings-, energi- eller biogasselskaber og økologiske landmænd.
- At finde deltagere til grøn aktørgruppe/partnerskaber blandt deltagende interessenter og at understøtte og facilitere samarbejdet med henblik på at etablere konkrete tiltag, der øger recirkulering i Østjylland.
- At ud fra erfaringer i aktørgruppe og samarbejde i recirkuleringskæden udarbejdes en 'recirkulerings-model', der kan udbredes til hele landet.

Samarbejde i recirkuleringskæden

Økologisk Landsforening ønsker at etablere et samarbejde med nøgleaktører i hele recirkuleringskæden fra forbruger til den økologiske landmand, hvor vi i fællesskab kortlægger og drøfter den mest optimale udnyttelse af affalds- og biomasseressourcen. Ved at samtænke recirkulering, økologisk fødevarerproduktion, energiforsyning og biogas i Østjylland finder vi de bedste løsninger på praktiske, økonomiske og klima- og miljømæssige udfordringer.

Hvorfor Østjylland?

Det økologiske areal er i dag relativt lille i Østjylland, men der er et uudnyttet potentiale for øget omlægning, da en stor del af landbruget er bynært, og næringsstofressourcen fra byerne netop kan afhjælpe manglen på næringsstoffer, der i dag er en flaskehals for omlægning og højværdiproduktion hos både nye og eksisterende økologiske landmænd.

Regeringens målsætning er at fordoble det økologiske areal frem mod 2030. Når det økologiske areal bliver fordoblet, fraføres der fire gange så mange næringsstoffer fra land til by med afgrøder, mælk, kød og æg. Skal målet nås, skal næringsstofferne føres tilbage til landbruget. Østjylland er valgt som værkstedsområde, fordi landbruget her er bynært, og flere næringsstoffer fra KOD kan dermed booste omlægning og højværdiproduktion hos både nye og eksisterende økologiske landmænd i området.

Markedet for økologiske fødevarer er i markant vækst i Danmark og på eksportmarkederne. Der er pt. mangel på danskproducerede, økologiske højbærdefrøder som frugt, grøntsager og korn til konsum. Østjyllands landbrugsjord er særdeles velegnet til dyrkning af disse, men der er for få husdyr til at levere den nødvendige gødning til en sådan produktion. Den potentielt store næringsstofressource i KOD og restprodukter i det østjyske bybånd og en økologisk sektor med et stort vækstpotentiale gør det særligt interessant at indsamle, afgasse og recirkulere næringsstofferne fra KOD og dermed eliminere den nuværende flaskehals i økologisk omlægning og udnytte udbytte- og indtjeningspotentialer for den enkelte landmand.

Effekter for borgere, kommuner og virksomheder

Det er centralt, at deltagende kommuner, energiselskaber og virksomheder får økonomisk og/eller økologisk gevinst ved at prioritere lokal vækst i den økologiske produktion og afsætning ved at prioritere næringsstoffer fra organisk affald og restprodukter til økologisk fødevarerproduktion. Gevinsterne kan fx være bedre udsortering, når borgerne får synliggjort perspektivet for bæredygtighed og lokal miljøforbedring. Recirkulering kan også anvendes af kommunen som redskab/virkemiddel til målrettet miljø- og naturbeskyttelse: omlægning til økologi eliminerer brugen af pesticider, arealet med græs og efterafgrøde bliver større, og gødningstildelingen er lavere på økologiske landbrug. Dermed begrænses udvaskningen af næringsstoffer til vandmiljøet, og nedsivning af pesticider til grundvandet ophører. Målrettet recirkulering kan således være et værdifuldt redskab til at bibeholde landbrugsproduktion f.eks. nær boringer og i indvindingsområder med behov for særlig grundvandsbeskyttelse.

Øget økologisk produktion kan give klare fordele og muligheder for både borgere, kommuner og virksomheder, fx:

- Rent drikkevand til områdets borgere.
- Opfyldelse af samfundsmål om genanvendelse af KOD ift. ressourcestrategien og regeringens målsætning om fordobling af det økologiske areal.
- Kommuner kan målrette næringsressourcen i affalds- restprodukter til omlægning i områder med særlige drikkevands- og/eller naturinteresser.
- Virksomheder kan øge produktion, forarbejdning og omsætning af lokalt producerede økologiske fødevarer og skabe nye arbejdspladser.

Biogasanlæggenes betydning

Biogasanlæg er vigtige i en koordineret genanvendelsesstrategi, fordi de ud over energiproduktion kan håndtere og nyttiggøre næringsstoffer fra så forskellige kilder som organisk affald, husdyrgødning og plantemateriale som efterafgrøder, grøngødning, enggræs, grøde og lignende organiske restprodukter.

Markforsøg viser, at digestat fra afgasset KOD er et godt gødningsprodukt til planteproduktion. Det har en hensigtsmæssig sammensætning af makronæringsstofferne; kvælstof, fosfor og kalium, og digestatet kan i mange tilfælde målrettes til specifikke produktioner, når KOD afgasses i blanding med husdyrgødning og/eller anden økologisk biomasse. Derfor er der et stort potentiale i at indtænke anvendelsen af KOD sammen med husdyrgødning og restprodukter i udviklingen af 'designergødninger' med optimal næringsstofsammensætning til f.eks. økologiske grøntsager, korn eller græs til proteinekstraktion.

Som med øvrige VE-kilder synes de fleste borgere godt om ideen men kan være imod, at biogasanlæg placeres i deres nærområde. Derfor kan det være svært at få opbakning til at lave bæredygtig energi af biogas, om end det er helt nødvendigt fremadrettet, hvis man ønsker at opnå målsætningen om økologisk omlægning, og affaldsselskaber og kommuner skal løfte ressource-strategiens stigende genanvendelseskrav fra 2022. Recirkulering af organisk affald, sortering og biogas skal sælges på bæredygtighed og klimavirkning.